

4. W zaborze pruskim i austriackim – notatka

1. Germanizacja w zaborze pruskim

a) germanizacja nasiliła się po zjednoczeniu Niemiec w 1871 r.

b) kanclerz Niemiec Otto von Bismarck dążył do unifikacji (ujednolicenia) kraju.

c) **Kulturkampf** (walka o kulturę) - **działania skierowane przeciwko Kościołowi katolickiemu w Niemczech**

- Kościół katolicki utracił prawo nadzoru nad szkolnictwem; od tej pory szkolnictwo miało być świeckie,
 - Kontrola rządu poddano kształcenie księży, głoszenie kazań. Księża musieli zdawać egzamin ze znajomości kultury niemieckiej. Nie wolno było głosić kazań sprzecznych z polityką rządu,
 - Rząd kontrolował obsadzanie stanowisk kościelnych, powierzał stanowiska osobom lojalnym wobec rządu,
 - Zamknięto seminarium duchowne w Poznaniu,
 - Karano grzywną księży nie podporządkowujących się nowym zarządzeniom,
 - Aresztowano duchownych, w tym arcybiskupa Mieczysława Ledóchowskiego, ,
- Polityka ta zwiększyła opór ludności polskiej.

d) w 1876 r. **język niemiecki** stał się wyłącznym **językiem urzędowym**:

- w każdym urzędzie i sądzie obowiązywał język niemiecki,
- w szkole obowiązywał język niemiecki, z wyjątkiem lekcji religii (do 1900 r. gdy również religia miała odbywać się w języku niemieckim.),
- zmieniono wszystkie nazwy miejscowości.

e) **Rugi pruskie 1885** – Ustawa usuwająca wszystkich Polaków przebywających nielegalnie na terenie Niemiec. Objęła 25 tys. osób. Byli to głównie robotnicy rolni, którzy pracowali w gospodarstwach rolnych.

f) **Utworzenie Komisji Kolonizacyjnej 1886** – Zajmowała się wykupem ziem z rąk polskich i sprowadzaniem osadników niemieckich.

g) **Hakata 1894** – Pełna nazwa to Związek dla Popierania Niemczyzny na Kresach Wschodnich. Celem tej organizacji było popieranie germanizacji, bojkot wszystkiego co polskie. Zrzeszała głównie urzędników, przedsiębiorców i nauczycieli.

h) **Ustawodawstwo nadzwyczajne** :

- **1904 – nowela osadnicza** – ustawa zabraniająca chłopom polskim wznoszenia zabudowań na nowo zakupionych parcelach bez specjalnego zezwolenia władz,
- **1908** – ustawa pozwalająca na przymusowy wykup polskich majątków
- **1908 – „ustawa kagańcowa”** – zabraniała używać języka polskiego na spotkaniach publicznych, jeśli Polacy stanowili mniej niż 60% osób.

2. Walka Polaków z germanizacją.

a) **Strajk szkolny dzieci we Wrześni w 1901 r.** – sprzeciw wobec nakazowi uczenia religii w języku niemieckim.

b) **Strajk szkolny w Wielkopolsce w 1906 r.** objął 70 tys. dzieci.

c) **Polacy tworzyli instytucje kulturalno – oświatowe** takie jak Towarzystwo Czytelni Ludowych. Działało Towarzystwo Pomocy Naukowej. Dzięki temu Polacy mieli dostęp do polskiej literatury i prasy, sprowadzanej z Galicji.

d) **Tworzono polskie banki i spółdzielnie** by nie dopuścić do przekazywania ziemi w ręce niemieckie. M.in. powstał Związek Spółek Zarobkowych na czele z księdzem **Piotrem Wawrzyniakiem**.

e) **Przeciwko noweli osadniczej występował Michał Drzymała**, który nie mogąc wybudować na swojej ziemi budynków mieszkalnych zamieszkał w wozie. Stał się symbolem oporu wobec władz niemieckich.

3. Autonomia Galicji – od 1867

a) **Autonomia** – ograniczona suwerenność – częściowa niezależność ludności stanowiącej mniejszość w danym kraju.

b) W 1867 r. nadano Galicji autonomię na mocy Statutu Krajowego. Namiestnikiem prowincji został Polak – Agenor Gołuchowski. W rządzie Austro – Węgier utworzono stanowisko ministra dla Galicji, które powierzano Polakom.

c) Zakres autonomii:

- urzędy pełnili głównie Polacy,
- język polski był obowiązkowy w urzędach i szkołach,
- wprowadzono wolność prasy i wydawnictw,
- wprowadzono wolność zakładania stowarzyszeń,
- najważniejszą instytucją autonomiczną Galicji był **Sejm Krajowy**, z siedzibą we Lwowie. Sejm mógł uchwalać podatki lokalne i wystosować adres (list) do cesarza. Organem wykonawczym był **Wydział Krajowy**, który zarządzał finansami, kulturą, gospodarką, budownictwem, opieką społeczną. Podlegały mu samorządy. Na czele oświaty w Galicji stała **Rada Szkolna Krajowa**,
- przedstawiciele Galicji zasiadali w Radzie Państwa w Wiedniu. Polak – Kazimierz Badeni – został nawet premierem Austro – Węgier.